

Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o vršenju vojne obaveze

Mario Reljanović

Izmenama i dopunama Uredbe o vršenju vojne obaveze iz avgusta 2003. godine u naš pravni sistem je po prvi put uvedeno pravo na prigovor savesti, kroz tzv. civilno služenje vojnog roka. Od tada pa do danas interesovanje za ovakav vid regulisanja vojne obaveze je u stalnom porastu i u decembarskoj klasi vojnika je prema podacima Ministarstva odbrane SCG dostiglo rekordan udeo od 25%.

Nova Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o vršenju vojne obaveze (Sl.list SCG 4/05 od 28.01.2005. godine) zadržava apsurdan pojam «civilnog služenja vojnog roka», umesto da ga uskladi sa komparativnim rešenjima i ovaj modalitet nazove «civilna služba».

U član 5. Uredbe uneta je odredba o obaveznoj pouci o pravu na prigovor savesti koje mora da sadrži poziv na upućivanje na služenje vojnog roka. Ova pouka je u skladu sa relevantnim međunarodnim dokumentima koji regulišu dostupnost informacija o ovom pravu. [(1) Tu se pre svega misli na dokumente OEBS-a, Preporuku 816 (1977) Skupštine Saveta Evrope i 87/8 Komiteta ministara Saveta Evrope.] Međutim, tek će praksa pokazati koliko će se ova odredba poštovati, obzirom na neinformisanost i neukost službenika vojnih odseka, koji treba da savetuju regrute o korišćenju svog prava.

Član 21a. Uredbe je promenjen uvođenjem obaveznog razgovora posebne komisije (koju čine psiholog, teolog, lekar, pravnik i odbranolog) sa prigovaračem savesti. Tom prilikom ona razgovara sa njim «o zahtevu i pribavljenim dokazima». Ostaje nejasno čemu služi razgovor komisije sa prigovaračem, zato što je pravo na prigovor savesti regulisano kao apsolutno, dakle svako ko ispunjava uslove mora biti upućen u civilnu službu po automatizmu. Obavezan razgovor uvodi mogućnost diskrecionog odlučivanja komisije kao i mogućnost psihičkog pritiska na prigovarača da odustane od svog zahteva.

Rok za podnošenje je skraćen na osam dana od dana kada je izvršeno dostavljanje poziva, što je neprimereno kratko vreme.

Ukinuto je suspenzivno dejstvo prigovora na odluku komisije kojom se određuje da li će, i pod

kojim uslovima, regrut služiti u civilnoj službi. Sada postoji apsurdna mogućnost da regrut koji ne želi da primi oružje po odluci prvostepene komisije ode na odsluženje vojnog roka pod oružjem, a da mu se pravo na prigovor savesti prizna odlukom drugostepene komisije posle znatnog vremena. Takođe, sastav drugostepene komisije utvrđuje načelnik vojnog okruga, što postavlja pitanje njene objektivnosti.

Umesto načelnika generalštaba, za izbor institucija u kojima služe prigovarači nadležan je ministar odbrane. Ipak, spisak institucija je ostao isti, a kriterijumi po kojima se one biraju su i dalje nejasni i diskrecioni, pa se došlo u poziciju da ima mnogo manje slobodnih mesta nego zainteresovanih lica, čime postoji opasnost da se pojedinim licima uskrati pravo na prigovor savesti samo zbog tehničkih (ne)mogućnosti, odnosno nesposobnosti administracije Ministarstva odbrane. Takođe, posledica prevelikog broja regruta u pojedinim institucijama dovodi do neiskorišćavanja njihovih potencijala i potencijala samog instituta civilne službe, koja je u mnogim zemljama po ukidaju vojne obaveze prerasla u volontersku službu.

Odredba da se regrut upućuje u civilnu službu prema svojoj stručnoj spremi obrisana je. To znači da se komisija ne mora rukovoditi obrazovanjem, sposobnostima i sklonostima prigovarača pri izboru institucije u kojoj će služiti, što dodatno oduzima smisao civilnoj službi.

Uredba uvodi «obračunavanje» dana koje je lice provelo u civilnoj službi, ako to lice želi (ili mora) da nastavi služenje pod oružjem, koje se vrši u razmeri jedan prema dva u korist službe pod oružjem. Ovo je očigledna diskriminacija lica u civilnoj službi, nastala kao posledica shvatanja da je civilna služba «privilegija» u odnosu na odsluženje vojnog roka pod oružjem, a ne pravo svakog pojedinca koje on može iskoristiti prema svojim ubeđenjima.

Glavna zamerka koja se može uputiti ovoj uredbi je neshvatljivo ograničenje mogućnosti prigovora savesti samo na regrutni period vojne obaveze. [(2) Postoje, tri dela vojne obaveze: regrutna obaveza, obaveza služenja vojnog roka i obaveza služenja u rezervnom sastavu vojske.] U obrazloženju

Ministarstva odbrane se navodi da je ovo posledica tumačenja člana 58.Ustavne povelje [(3) Član 58. Ustavne povelje: “**Regrutu** sa garantuje pravo na prigovor savesti.” (Službeni list SCG 1/03)], koja izričito predviđa prigovor savesti samo za regrute, dakle ne i za lica na odsluženju vojnog roka i lica u rezervnom sastavu. Međutim, Povelja o ljudskim i manjinskim pravima, koja je sastavni deo Ustavne povelje, u svom članu 26.[(4) Član 26. stav 1 Povelje o ljudskim i manjinskim pravima: «Svako ima pravo na slobodu misli, savesti uverenja i veroispovesti, što obuhvata i slobodu da se ostane pri svom uverenju ili veroispovesti ili da se oni promene prema sopstvenom izboru.» (Službeni list SCG 1/03)] dopušta drugačije tumačenje, koje bi prigovor savesti omogućilo i licima koja su na odsluženju vojnog roka, kao i licima u rezervnom sastavu. Očigledno, u pokušaju da se smanji broj prigovarača savesti, Ministarstvo odbrane je izabralo (lošije) militantno tumačenje Ustavne

povelje.[(5) Na taj način kršeći još jednu preporuku Saveta Evrope (Preporuka stalnog komiteta 1518) u kojoj se izričito kaže: «Skupština preporučuje Savetu ministara da pozove države članice da uvedu sledeće u svoju legislativu:..... –pravo registrovanja prigovarača savesti u bilo koje vreme: *pre, posle ili za vreme regrutne obaveze i vojne službe.....*»]

Kao zaključak treba istaći da je Uredba o izmenama i dopunama uredbe o vršenju vojne obaveze korak unazad, jer ne daje odgovarajuće okvire ovom važnom institutu, a nameće ograničenja koja su nepoznata po međunarodnim standardima. Takođe, iz Ministarstva odbrane ne stižu pozitivne reakcije na zahteve da se ova oblast uredi zakonskim aktom, kako bi se odgovorilo na međunarodne zahteve, ali i sprečilo dalje izigravanje smisla prigovora savesti podzakonskim aktima..

O AUTORU

Mario Reljanović je pripravnik u naučnoistraživačkoj delatnosti u Institutu za uporedno pravo i student poslediplomskih studija na Fakultetu za poslovno pravo.
e-mail: mario@icl.org.yu.

